

eğitim ve bilim emekçileri sendikası
EĞİTİM SEN
23 OCAK 1995

EĞİTİMDE VE YÜKSEKÖĞRETİMDE OHAL RAPORU

Giriş

15 Temmuzun ardından kamuda tarihin en kapsamlı tasfiye hareketi yaşanırken, bugüne kadar iktidarın önünde engel olarak görülen Anayasal ve yasal düzenlemeler, ülkenin içinde bulunduğu “olağanüstü” koşullar gerekçe gösterilerek ‘askıya’ alınmış, iktidarın çizgisinde hareket etmeyen sendikalar, meslek örgütleri, demokratik kurumlar, basın ve yayın organları ağır baskı ve tehditlerle karşı karşıya kalmışlardır.

15 Temmuz askeri darbe girişiminin başarılı olması halinde darbecilerin atacağı adımlar bizzat sivil iktidar eliyle hayata geçirilmiştir. Üstelik yıllardır fiilen yaptıkları gibi, kendi koydukları hukuk kurallarını bile daha bir iştahla çiğneyerek, toplumdaki darbe karşıtlığını baskıcı, otoriter yönetim tarzlarını meşrulaştırmak için kullanmışlardır. Kamuda yaşanan ihraçlar, muhalif gazeteler, kadın ve çocuk dernekleri, dergiler, TV, radyo ve internet siteleri birer birer kapatılması, siyasetçi, gazeteci, yazar, öğretmen, akademisyen, sanatçı, belediye başkanı ayrımı yapmadan iktidara biat etmeyen tüm muhalif kesimlerin darbeci bir mantıkla gözaltına alınıp tutuklanması ancak ‘fiili darbe’ koşullarıyla açıklanabilecek bir durumdur.

OHAL ile birlikte daha da belirginleşen demokrasi karşıtı baskıcı ortam, düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik yasakların giderek artışı ve Kürt sorununda askeri yöntemlerin giderek tırmandırılması gibi gelişmeler Cemaatin güvenlik bürokrasisinde güçlenmesinde oldukça önemli rol oynamıştır. 15 Temmuz darbe sürecine giden yolu adım adım döşeyen kilometre taşlarını ‘Başbakanlık genelgesi’ ve ‘iç güvenlik yasası’ sonrasında polis ve askeri güçlere sınırsız yetkiler tanınması oluşturmuştur. İçte ve dışta hayata geçirilen savaş politikaları ‘darbe’ mekaniğini harekete geçirmiştir. Nitekim aylarca süren sokağa çıkma yasakları sürecinde öne çıkan üst düzey askerlerin 15 Temmuz darbe girişiminde kilit pozisyonlarda buldukları görülmüştür.

OHAL süresince 95 yıllık Cumhuriyet'in bütün kazanımları yok edilmiş, Cumhuriyet'i temsil eden tüm değerler ve kurumlar hedef haline getirilmiştir. Müfredattan M. Kemal Atatürk'ün yaşamı, Atatürk ilke ve inkılapları ve Kurtuluş Savaşı ile ilgili konular çıkarılmış veya daraltılmış, bilimsel eğitim tamamen yok edilmiş, laiklik ise yalnızca yasalarda yer alan bir ilke olarak kalmış, toplumsal yaşamın tüm alanlarında ve eğitimde laikliğin, laik yaşamın yok satıldığı yeni bir rejim yaratılmıştır.

OHAL süresinde öne çıkan önemli konu başlıklarından birisi de eğitimde cinsiyet eşitsizliğine dayalı ayrımcı uygulamaların artması olmuştur. Eğitimden başlayarak, toplumsal yaşamın her alanında cinsiyet eşitsizliği ile kurgulanmış toplumsal düzende var olmaya çalışan kadınların uğradığı eşitsizlik ve ayrımcılık OHAL sürecinde daha da belirginleşmiş, bizzat iktidar eliyle hayata geçirilen ayrımcı ve dışlayıcı uygulamalar kadınların çalışma alanlarından uzaklaştırılmasına neden olmuştur. Sözleşmeli öğretmen atamalarından, eğitim yöneticilerinin belirlenmesine kadar geniş bir alanda kendini gösteren cinsiyetçi uygulamalarda artış gözlenirken, yaşamın her alanında kadınlar daha fazla toplumsal baskıyla karşı karşıya kalmıştır.

Cumhurbaşkanı, OHAL ilan edilirken 'OHAL'i halka karşı değil, devlete karşı ilan ettik' iddiasında bulunmuştur. Ancak OHAL uygulamaları ve yasakları doğrudan halkın, emekçilerin işine, ekmeğine, yaşamına ve hak mücadelelerine yönelmiştir.

DARBELERİN İLK HEDEFİ HER ZAMAN EĞİTİM OLMUŞTUR

Türkiye'nin yakın siyasi tarihine damgasını vuran darbeler ve darbe girişimleri, toplumsal yaşamın bütün alanlarında tahribatlar yaratmıştır. 12 Eylül'ün baskıcı ve antidemokratik hükümleri, aradan geçen 38 yıla rağmen bugün de varlığını ve etkisini sürdürmektedir. 12 Eylül, 'Türk-İslam sentezi' özellikle eğitim sistemi içinde kurumsallaşmasını sağlarken Siyasal İslam'ın cemaatler üzerinden devletin güvenli kollarında gelişip serpilmesinin önü açılmıştır.

12 Eylül sonrasında çok sayıda TÖB-DER üye ve yöneticisi 12 Eylül yasaları ile sürgün edilmiş, görevlerinden olmuşlardır. 3.854 öğretmen, 120 öğretim üyesinin görevine 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununa dayanılarak son verilmiştir. Bu dönemde toplam 4891 kamu personelinin işten atıldığı bilinmektedir. Ayrıca 7.200 devlet memuru hakkında 1402 sayılı yasa gereğince işlem yapılmıştır. Sıkıyönetim döneminden sonra pek çok hükümet değiştiği halde, hiçbir iktidar TÖB-DER'in mallarını geri vermek istememiş, bunun için girişimde bile bulunmamıştır. ANAP döneminden itibaren özellikle imam hatiplere yönelik destekleyici ayrımcı uygulamalar artmış, cemaatlerin 'sivil toplum örgütü' adı altında eğitim alanı başta olmak üzere, devletin bütün alanlarında örgütlenmesinin önü açılmıştır.

28 Şubat Post-modern darbesi sonrasında Siyasal İslam'ın temel kurumları olan imam hatiplere yönelik önemli tedbirler alınmış, 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulaması ile imam hatip ortaokulları kapatılmıştır. Aynı dönemde imam hatiplerin önünü kesmek için üniversite sınavında katsayı uygulaması getirilmiş, üniversitelerde başörtüsü yasağı uygulanarak öğrencilerin eğitim hakkı engellenmiştir. Bütün bu uygulamalar, sonraki dönemde eğitimde ve toplumsal yaşamda hayata geçirilecek olan anti demokratik ve baskıcı uygulamaların gerekçesi haline getirilmiş, ülkede ve toplumsal yaşamdaki ayrışma ve kutuplaştırmaların en temel gerekçesi olarak her fırsatta siyasi istismar konusu yapılmıştır.

AKP'nin 2002'de tek başına iktidara gelmesinin ardından eğitim sistemi adım adım iktidarın siyasal-ideolojik çizgisinde biçimlendirilmiştir. Özellikle 4+4+4 ile 12 Eylül ürünü olan okullara zorunlu din dersi konulması uygulamasına ek olarak fiilen 'zorunlu seçmeli' üç din dersi daha eklenmiştir. İktidarın yoğun çabalarıyla İmam hatip okullarının toplam okullar içindeki oranı yüzde 10'u geçmiştir. Aradan geçen sürede eğitim yaşanan ticarileştirme ve eğitimi dinselleştirme uygulamaları tüm hızıyla sürmüş, bir taraftan laik ve bilimsel eğitime açıkça meydan okunurken, diğer taraftan temel bir insan hakkı olan anadilinde eğitim hakkına yönelik yasak ve engeller ısrarla devam ettirilmiştir. Bugünden geriye doğru baktığımızda, 12 Eylül rejiminin ve AKP iktidarının ulaşmak istediği ekonomik, siyasal ve ideolojik hedeflerin bire bir örtüştüğü açıkça görülmektedir.

Türkiye'de eğitim sisteminin yıllardır siyasi iktidarın ve onun güdümünde hareket eden dini grupların (Cemaat, tarikat ve diğer örgütlenmelerin) siyasal ideolojik hedefleri doğrultusunda biçimlendirilmektedir. Siyasi iktidar, MEB ve dini cemaatler işbirliği ile eğitimin kamusal niteliği hızla tasfiye edilirken, eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanması sürecinde dini vakıf ve cemaatlerin belirleyiciliği ve etkinliği arttırılmıştır. MEB, iktidarın ideolojik yönelimleri doğrultusunda çalışmalar yapan dini vakıflar ile çeşitli protokollere imza atarak eğitimi dinselleştirme sürecinde siyasi nüfuzu olan cemaatlere özel görevler vermektedir. Dini cemaatlere ait veya Kuran kurslarına bağlı pek çok okul ve yurdun hızla açılmasıyla, çocuk istismarına karşı hiçbir önlemin alınmaması neticesinde çok sayıda istismar vakası yaşanmıştır.

15 Temmuz darbe girişimi öncesinde Diyarbakır, Kızıltepe, Yüksekova gibi yerlerde yerelde veliler öncülüğünde anadilinde eğitimi esas alan okulların kapatılması girişimlerini, sokağa çıkma yasakları döneminde Doğu ve Güneydoğu'da birçok ilde yüzlerce okulun kapatılması süreci

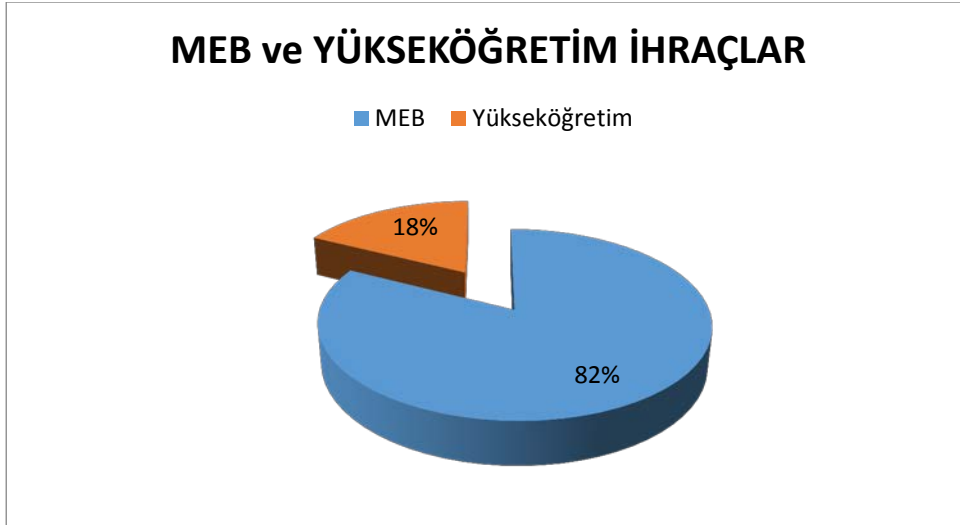
izlemiştir. Bu dönemde yaşanan sorunlar OHAL sürecinde daha da belirginleşmiş, yaşanan kitlesel ihraçlar, açığa almalar ve sürgünlerin öğrenci ve öğretmenlerimiz üzerinde kalıcı travmatik etkileri olmuştur.

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNİN EĞİTİME ETKİLERİ

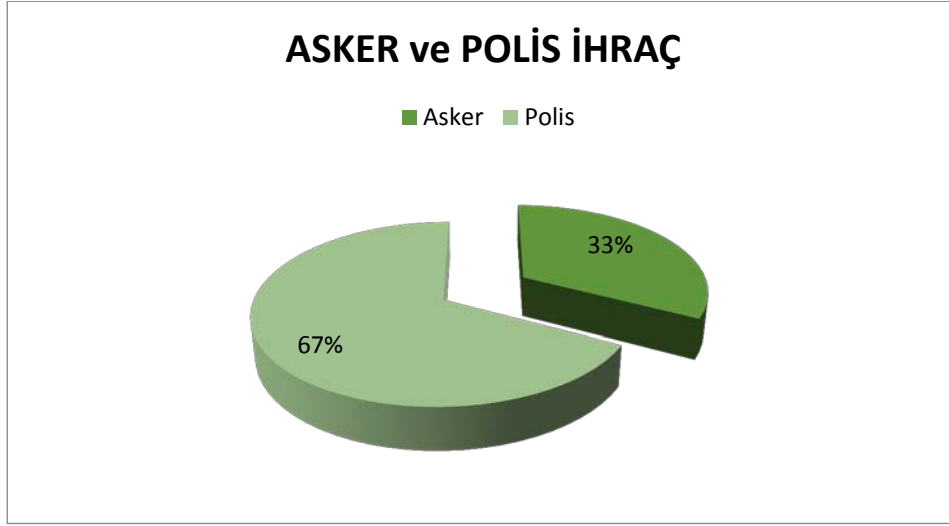
15 Temmuz darbe girişimi sonrasında, geçmiş 38 yılda eğitim başta olmak üzere, devletin bütün kademelerinde iktidar tarafından en kilit noktalara yerleştirilen, uzun bir süre eğitim politikalarının belirlenmesinde aktif rol alan, özellikle yönetici kadroları Gülen Cemaatine yönelik tasfiye operasyonu başlatılmış, cemaate ait tüm kurumlar, özel okullar, üniversiteler ve yurtlara el konulmuştur. İktidar kendine tehdit olarak gördüğü kurumları kapatıp, kişileri görevden alarak darbe girişimi ile hiçbir ilişkisi olmayan yüz binlerce kişi açıkça mağdur edilmiştir.

15 Temmuz sonrası en büyük tasfiyenin yaşandığı alan eğitim alanı olmuştur. OHAL'in ilanının hemen ardından Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere kamuda kitlesel ihraçlar yaşanmıştır. Darbe girişimi sonrasında **1.065**'i özel okul, **361**'i diğer özel öğretim kurumu ve **848**'i özel öğrenci yurdu olmak üzere toplam **2.274** kurum kapatılmıştır.

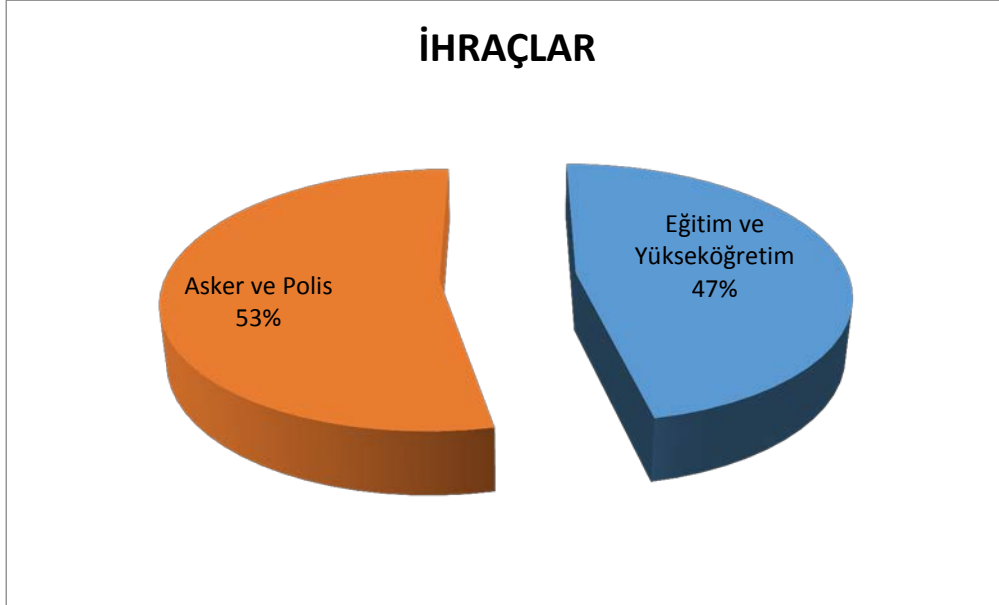
MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından sağlanan izin ile faaliyet gösteren özel eğitim kurumlarının kapatılmasının ardından bir genelge ile kapatılan bu kurumlarda (anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise, kurs ve öğrenci yurtları) çalışanların da çalışma lisansları iptal edilmiş ve herhangi bir eğitim kurumunda görev almaları yasaklanmıştır. Bu düzenlemeden etkilenen kişi sayısı **22.474**'tür. Bu süreçte **15** Vakıf Üniversitesi kapatılmış, **1176**'sı devlet, **401**'i vakıf üniversitesinde olmak üzere **1577** dekanın istifası istenmiştir.

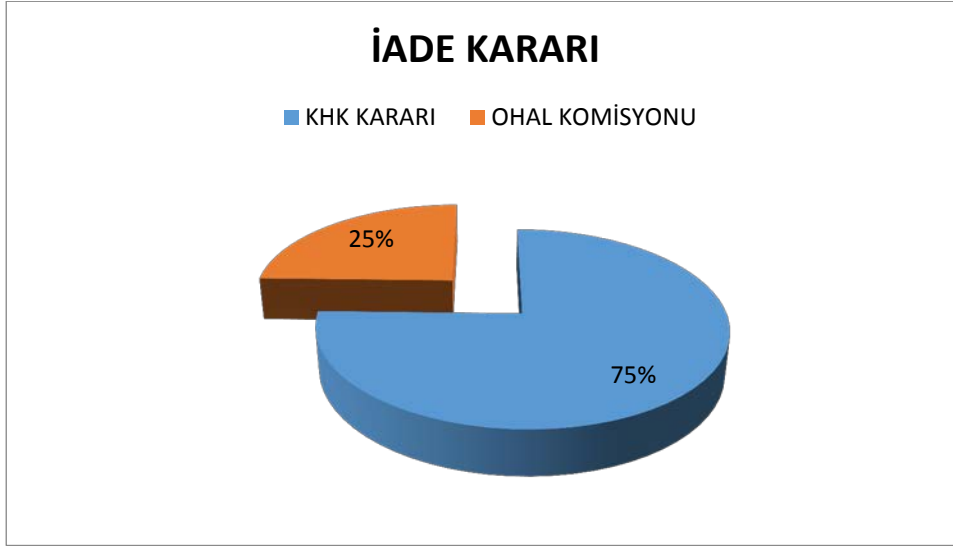
İki yıldır ısrarla sürdürülen OHAL kapsamında bugüne kadar **36** Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarılmıştır. KHK'ler ile bugüne kadar toplam **135 bin 144** kamu görevlisi hukuken kendilerini savunma hakkı tanınmadan, tamamen siyasi ve idari tasarruflar sonucunda hukuksuz bir şekilde ihraç edilmiştir. Kamudan ihraç edilenlerin **41 bin 705**'i (%**30,86**) eğitim ve yükseköğretim kurumlarından. KHK'ler ile MEB'den **34 bin 393** kişi, Yükseköğretim Kurumlarından **7 bin 312** kişi (**5 bin 904** akademisyen, **1.408** idari personel) ihraç edilmiştir.

Kamu kurumlarında yaşanan ihraçların sayısal ve oransal dağılımına bakıldığında karşımıza ilginç bir tablo çıkmaktadır. Şöyle ki, bugüne kadar darbe girişimi sürecinde suçlu kabul edilerek ihraç edilen asker sayısı **15 bin 584**, polis sayısı ise **32 bin 93**'tür. Ancak benzer suçlamalardan dolayı eğitimde yaşanan toplam ihraçların sayısının **41 bin 705** olması dikkat çekicidir. İktidarın ihraç mantığına göre 15 Temmuz darbe girişimini eli silahlı asker ve polisten çok, eğitim emekçileri ve akademisyenler gerçekleştirmiştir. İktidara göre asıl suçlu ülkenin eğitimcileri ve akademisyenleridir. Sadece bu veriler bile, kamuda yaşanan ihraçlarda iktidarın asıl amacının ne olduğunun anlaşılması açısından yeterlidir.

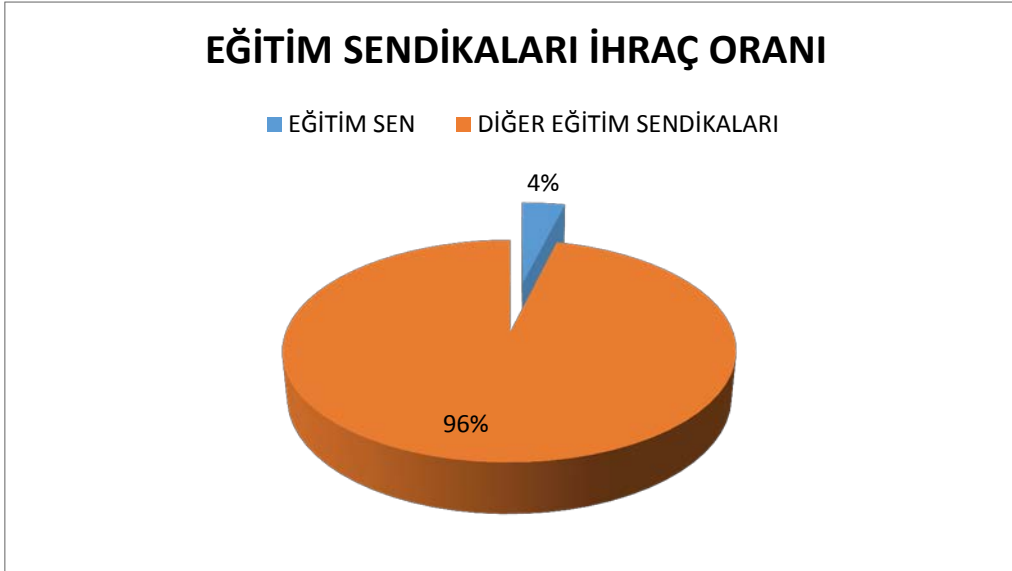

Temmuz 2018 itibarıyla bugüne kadar gerçekleşen toplam ihraç kararı **135 bin 144**, iade kararı (KHK+OHAL Komisyonu) **5.281**'dir. Eğitim alanı dışında **93.439 (%69,14)** ihraç gerçekleştirilmiş, ihraç edilen kamu görevlilerinin sadece **3.981**'inin hakkındaki ihraç kararı, çıkarılan KHK'ler ile kaldırılmıştır. OHAL komisyonu kararları ile göre iade edilen kamu görevlisi sayısı **1.300** olarak açıklanmıştır. İki yıllık OHAL sürecinin sonu itibarıyla hakkındaki ihraç kararı halen devam eden kamu görevlisi sayısı **129 bin 863**'tür.

701 sayılı KHK hariç, bugüne kadar çıkarılan KHK'ler ile ihraç edilen kamu görevlisi sayısı **116 bin 512** iken, OHAL Komisyonuna yapılan başvuru sayısı **108.905** olarak açıklanmıştır. OHAL Komisyonu tarafından bugüne kadar **21 bin 500** dosya hakkında karar verilmiş, **87 bin 405** dosyanın incelemesinin devam ettiği açıklanmıştır. OHAL komisyonu başvuru dosyaları üzerinden **2 bin** ön inceleme, **bin 300** işe iade, **18.200** ret kararı vermiştir.

OHAL KHK'leri ile kamudan ihraç edilen eğitimcilerin sadece **1600**'ü, başka bir ifade ile yüzde **3,84**'ü Eğitim Sen üyesidir. Sendikamız üyesi **1221** öğretmen, **358** akademisyen ve **21** yükseköğretim idari personeli OHAL KHK'leri ile ihraç edilmiştir. Hükümet tüm eğitim emekçilerinin yaşamlarını belirsizliğe ve güvencesizliğe mahkûm eden birçok adımı OHAL bahanesiyle yaşama geçirmiş olsa da sendikamız, tüm örgütlü gücüyle ihraç edilen üyelerimizin maddi ve manevi olarak yanında olmayı sürdürmektedir.

Eğitim ve yükseköğretim alanında sınırlı sayıda Eğitim Sen üyesi dışında KHK'ler ile ihraç edilen **40.105** kişi, başka bir ifade ile ihraçların yüzde **96,16**'sı ya başka sendikaların üyeleridir ya da sendikasızdır. Hangi sendika üyesi olursa olsun, tamamen idari ve siyasi tasarruflarla yapılan, hukuken suç teşkil eden somut delillere, yargı kararlarına, mevzuata uygun yürütülen idari soruşturmalara dayanmaktan uzak bir şekilde verilen tüm ihraç kararlarının hukuksuz olduğu açıktır.

OHAL sürecinde ihraç edilen öğretmenler çok ciddi zorluklarla karşı kaşıya kalmış, aralarında eğitimci ve akademisyenlerin de olduğu 53 kişi yaşadıklarına dayanamayarak intihar etmiştir. OHAL haksızlığı karşısında intihar edenlerden bazılarının iade KHK'leri ile görevine iade edilmesi, yaşanan haksızlığın ve adaletsizliğin boyutlarını göz önüne sermiştir. İhraç kararları ile birlikte ihraç edilenlerin ve birinci derece yakınlarının pasaportlarına el konulması ve yurt dışı çıkış yasağı getirilmesi çok ciddi sorunları beraberinde getirmiş, özellikle çocukları yurt dışında eğitim alanlar açısından telafisi mümkün olmayan sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

15 Temmuz sonrasında kamuda başlatılan cadı avının kısa süre içinde kitlesel bir kıyım dönüşmüş olmasının hukukla, adaletle, insan hakları ve evrensel hukuk ilkeleri ile açıklanacak hiçbir yanının olmadığı geçtiğimiz iki yıllık süreçte açıkça görülmüştür.

MEB OHAL'e Sığınarak Hukuka Meydan Okudu, Yasa Dışı Sürgün Kararlarıyla Suç İşledi

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında hakkında işlem yapılan öğretmen sayısı 3 bin 854 iken bu rakam iki yıllık OHAL süresince 60 bini aşmıştır. 2017 Yılı MEB Faaliyet Raporu'na göre, sadece 2017 yılında MEB bünyesinde yapılan inceleme ve soruşturma sayısı **17 bin 113**'tür. 2017 yılı içinde **133** kişiye uyarı, **374** kişiye kınama, **7298** kişiye aylıktan kesme, **680** kişiye kademe ilerlemesinin durdurulması, **47** kişiye devlet memurluğundan çıkarma, **51** kişiye adli teklif, **8530** kişiye disiplin yönünden idari ceza teklifi getirilmiştir.

İktidarın politikalarına itiraz eden herkesin hedef haline getirildiği bu dönemde ülke çapında başlatılan 'cadı avı'ndan Eğitim Sen üyeleri de nasibini almıştır. AKP'nin ideolojik çizgisinde siyasallaşmış idari makamların disiplin soruşturmaları, verdikleri sürgün ve görevden alma kararları özellikle 15 Temmuz sonrasında belirgin bir şekilde artmıştır. 2017/18 eğitim öğretim yılının başlamasına sayılı günler kala, daha önce katıldıkları sendikal eylemler nedeniyle açığa alınan üyelerimize yönelik olarak MEB tarafından büyük bir sürgün furyası başlatılmış, tamamen idari ve siyasi tasarruflarla **1190** Eğitim Sen üyesi hukuksuz bir şekilde sürgün edilmiştir.

Eğitim Sen olarak yaptığımız tüm girişimlere rağmen sürgün edilen üyelerimizden sadece 327'sinin sürgün kararı durdurulmuştur. Sürgünlerle sadece üyelerimiz değil, aynı zamanda öğrenciler de mağdur edilmiş, üyelerimizin çocuklarının eğitim hakları bizzat MEB eliyle kesintiye uğratılmıştır.

Devlet kurumları bütün kararlarını alırken ve uygularken hukuk ilkelerine bağlı olmak ve herhangi bir konuda soruşturma yürütürken tarafsız ve hukuka uygun davranmak zorundadır. Ancak Türkiye'de özellikle 15 Temmuz sonrasında yaşananlar, idarenin keyfi kararları ile hukukun nasıl katledildiği, temel sendikal hak ve özgürlüklerin kullanılmasının bile 'suç' kapsamına alınarak doğrudan cezalandırma yöntemlerinin hayata geçirildiğini göstermektedir.

Kamu görevlilerinin, sendikalarının aldığı kararlar doğrultusunda toplu eylem hakkına sahip oldukları; uluslararası sözleşmelerde, insan hakları sözleşmelerinde, Anayasa ve mahkeme kararlarında hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde açıkça tanınmıştır. Bu konuda çok sayıda AİHM, Danıştay ve idari yargı kararı bulunmaktadır. Eğitim ve bilim emekçilerinin iç hukuk ve uluslararası hukukta güvence altına alınan demokratik haklarını kullandıkları için suçlanmaları, ihraç ve sürgün cezaları ile karşı karşıya bırakılmıştır. Sendikal faaliyetlerimizin adli ve idari soruşturma, ceza konusu yapılamayacağına dair sayısız mahkeme ve AİHM kararı olmasına karşın OHAL ile birlikte yargı kararlarının yok sayılması, hukuka karşı açık bir meydan okuma anlamına gelmektedir.

Bugüne kadar MEB, özellikle temel hak ve özgürlükler konusunda, en temel sendikal hakların kullanılması ile ilgili olarak çok sayıda hukuk dışı girişimde bulunmuş, hukukun en temel ilkelerini ayaklar altına alan kararlara imza atmıştır. MEB'in yasakçı ve hukuk dışı karar ve cezaları mahkemelerden, yüksek yargıdan birer birer dönmesine karşın bakanlık, Eğitim Sen'e yönelik baskıcı ve ayrımcı uygulamalarına ısrarla devam etmektedir. Kendisini temel hukuk kurallarının

üzerinde gören Milli Eğitim Bakanlığı, kendi hukuk müşavirliğinin kararlarını bile yok sayarak hareket etmekte, Türkiye’de laik bilimsel eğitimin en güçlü savunucu olan Eğitim Sen’i ve Eğitim Sen üyelerini yıldırmaya ve sindirmeye çalışmaktadır.

Eğitim Sen üye ve yöneticilerine yönelik olarak, sendikamızın mücadele tarihiyle yaşıt hale gelen baskı ve tehditler, ihraçlar ve sürgün kararlarıyla daha da şiddetlenmiştir. İktidarın politikalarına itiraz eden herkesin hedef haline getirildiği bu dönemde ülke çapında başlatılan ‘cadı avı’nın hedefinde uzun bir süredir Eğitim Sen üyeleri bulunmaktadır. AKP’nin ideolojik çizgisinde siyasallaşmış idari makamların disiplin soruşturmaları, verdikleri sürgün ve görevden alma kararları bu nedenle bizler için şaşırtıcı değildir.

Eğitimde Mülakata Dayalı Sözleşmeli İstihdam İle İş Güvencesinin Altı Boşaltıldı

Öğretmen atama süreçlerinde dikkat çeken en önemli değişikliklerden birisi 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında getirilen mülakata dayalı ‘sözleşmeli öğretmenlik’ uygulamasıdır. Türkiye’de mülakat sınavına dayalı tüm uygulamaların ‘siyasal kadrolaşma’nın önünü açarak sayısız haksızlığa neden olduğu bilinmektedir. Aldıkları puanlara bakılmaksızın iktidarın dünya görüşüne uygun olanlar sürekli başarılı olurken, iktidarın siyasal çizgisinde olmayanlar taraflı ve kasıtlı değerlendirmeler üzerinden elenmiş ya da ‘saf dışı’ bırakılmıştır.

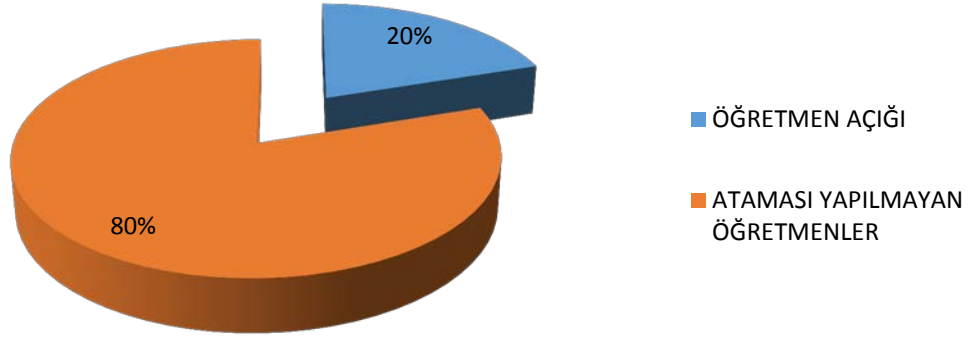
15 Temmuz sonrasında tüm kamuda olduğu gibi eğitim alanında da sözlü sınav/mülakat üzerinden sözleşmeli öğretmen atamaları sonucunda toplam 39 bin 300 sözleşmeli öğretmenin ataması yapılmıştır. 2018 yılı başında ücretli öğretmenler arasından yapılan 5 bin atama ile birlikte toplam sayı 44 bin 300’e çıkarken, 2018’de ataması yapılacak olan 20 bin yeni sözleşmeli öğretmenle birlikte, eğitimde güvencesiz olarak istihdam edilen sözleşmeli öğretmen sayısı **64 bin 300’e** çıkacaktır.

Öğretmen atamalarında mülakat sınavının öğretmen istihdamını açık bir şekilde ‘politik güvencesizleştirmeye’ dönüştürmesi, ataması yapılmayan öğretmenlerin etnik kimliği, inancı ve mezhebi dolayısıyla ya da iktidara eleştirel ve muhalif yaklaşımı nedeniyle ‘fiilen’ elenmesi, öğretmenlerin hükümetin istek ve beklentileri doğrultusunda, adeta ‘hükümet memuru’ olarak istihdam edilmesine neden olmaktadır.

Öğretmen atamalarında temel sorun, toplumun hemen her kesimi tarafından ‘siyasi torpil’ ve ‘kayırmacılık’ olarak algılanan mülakat sınavı ile sınırlı değildir. Siyasi iktidarın bir süredir kamu istihdamında benimsemiş olduğu güvencesiz/sözleşmeli istihdam uygulamalarının yaygınlaşması, ‘Güvenlik soruşturması’ adı altında yapılan siyasi fişlemeler, özellikle farklı kimlik ve mezheplere yönelik olarak benimsenen ayrımcı tutumların sürdürülmesi halinde yapılacak atamaların liyakate göre değil, iktidara ‘sadakat’e göre yapıldığı değerlendirmelerine neden olmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ataması yapılmayan öğretmen sayısını **438 bin**, resmi öğretmen açığını ise **109 bin** olarak açıklamıştır. Eğitimde ciddi anlamda öğretmen açığı olmasına rağmen, yeterince atama yapılmaması nedeniyle 2003-2017 yılları arasında KPSS’ye giren her **100** öğretmenden ortalama **17**’sinin ataması yapılmış, geriye kalan **83** işsiz öğretmen ya tekrar sınava girmek ya da başka alanlarda çalışmak zorunda bırakılmıştır.

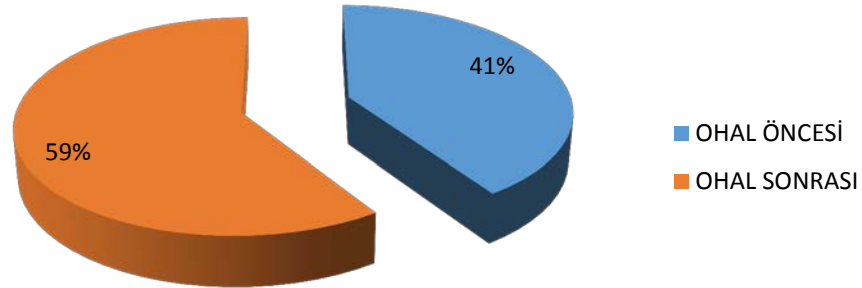
ÖĞRETMEN AÇIĞI ve ATAMASI YAPILMAYAN ÖĞRETMENLER

Son 16 yıl içinde atanan öğretmenlerin **yüzde 64'**ü AKP hükümetleri döneminde göreve başlamış olmakla birlikte, aynı dönemde emekli olan öğretmen sayısı 213 bin 286'dır. Öğretmenlerin emeklilik oranları 2008 yılına kadar yüksek seyrederken, 2008 yılında sosyal güvenlik sisteminde yapılan değişiklik sonrasında emekli aylıklarındaki 'aylık bağlama oranı'nın düşürülmesinin ardından emeklilik sayılarında belirgin azalma yaşanmıştır. Bu durumun temel nedeni öğretmenlerin çalışırken aldıkları maaşın, emekli olduklarında yarı yarıya azalıyor olmasıdır.

15 Temmuz darbe girişimi öncesinde emeklilik dilekçesi vermiş olan öğretmen sayısı **9 bin 943** olmasına rağmen, darbe girişimi sonrası ilan edilen OHAL KHK'lerin de etkisiyle, 2017 yılında **yüzde 68** gibi yüksek bir oranda artarak **14 bin 548'e** çıkmıştır. Gerek ülkenin içinde bulunduğu koşullar ve giderek ağırlaşan sorunlar, gerekse sürekli değiştirilen ve adeta yap-boz tahtasına döndürülen eğitim sistemi nedeniyle mutsuz olan ve mesleklerini icra etmekte zorlanan öğretmenlerin gelirlerinde yarı yarıya azalmayı göze alarak emekli olmayı tercih ettiklerini göstermektedir.

EMEKLİLİK

Mülakat uygulamasının siyasal kadrolaşmanın en etkin aracı olduğu yönetici atamalarıyla da somut bir şekilde görülmüştür. 16 yıldır en yoğun siyasal kadrolaşmanın yaşandığı MEB'in eğitim

yöneticilerini belirlerken benimsediği mülakat tekniği, eğitim yöneticileri belirlenirken liyakat ve yeterlilikten çok 'sadakət' ve 'yandaşlık' ilişkilerinin belirleyici olmuştur. Genel olarak tüm kamuda, özellikle eğitimde benimsenen mülakat sınavlarının sonucunu belirleyen, sınava giren adayların yeterlilikleri ya da niteliklerinden çok, sınavı yapanların siyasal ideolojik tutumları ve buna bağlı olarak oluşan öznel yargıları olmaktadır. İçerik bakımından yargısal denetimi ortadan kaldıran mülakat uygulamasının özellikle Türkiye gibi ülkeler açısından doğrudan torpil ve siyasal kayırmacılığa en elverişli sınav biçimi olduğu açıktır.

MEB'in yönetici atamalarında ortaya koyduğu somut pratik, kurumun en güvenilir bakanlık haline gelmesine neden olmuş, yapılan sınavlar ve atamalarda torpil ve kayırmacılığın yaşandığı, büyük ölçüde yandaş sendika üyelerinin atandığı yönünde kamuoyunda geniş bir yargı oluşmuş durumdadır.

Nitelikli bir eğitimin gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin yetiştirilme/atanma süreçleri planlı bir şekilde işletilmeli, giderek büyüyen ataması yapılmayan öğretmenler sorunu kalıcı olarak çözümlenmelidir. Kadrolu olarak atanmak isteyen öğretmen arkadaşlarımızın talepleri yerine getirilmeli, yapısal bir sorun haline gelen öğretmen açıklarını kapatmak için gerekli adımlar derhal atılmalıdır.

Öğretmenler arasında kadrolu, sözleşmeli ya da ücretli öğretmen ayrımı yapılması doğru olmadığı gibi, eğitimde yaşanan nitelik bozulmasının bir nedeni de, öğretmen alımında güvencesiz istihdam politikalarının benimsenmesidir. Eğitimin vazgeçilmez unsuru öğretmendir ve eğitimin niteliği, öğretmenin niteliği ile doğru orantılıdır. Sözleşmeli ve ücretli öğretmenlerin mevcut çalışma koşulları ile öğrencilere ve genel olarak eğitim sistemine faydasının olması mümkün değildir. Kamu hizmetlerinin sürekliliği, düzenliliği ve halka daha nitelikli olarak sunulması için eğitimde her türlü güvencesiz istihdam uygulamasından derhal vazgeçilmeli, ataması yapılmayan öğretmenler sorunu kalıcı olarak çözümlenerek herkese kadrolu ve güvenceli istihdam sağlanmalıdır.

Sınav Sisteminde Yaşanan Değişiklikler Yeni Mağduriyetler Yarattı

AKP, 16 yıllık iktidarı boyunca eğitim politikaları konusunda her dönem başarısız olmuş, her başarısız olduğunda da sistem değişikliği yaparak, kendi başarısızlığının üzerini örtmeye çalışmıştır. Ancak yapılan her sistem değişikliği, öğrenci ve velilerde büyük endişe yaratmaktan başka bir sonuç ortaya çıkarmamıştır. AKP'ye oy verenler dâhil, ülke nüfusunun büyük bölümünü genel olarak eğitimde yaşanan olumsuzluklardan ve sürekli sistem değiştirilmesinden son derece rahatsızdır.

TEOG yerine getirilen yeni ortaöğretime geçiş sistemi, öğrenci ve veliler açısından ciddi sorunları gündeme getirmiş, yeni sisteme yönelik tüm uyarı ve itirazlarımız görmezden gelinmiştir. TEOG yerine getirilen sistemin, üniversiteye giriş sınavı gibi olmadığını, dolayısıyla öğrencilerimizin ikinci bir şansının bulunmadığı, bu nedenle öğrencilerin telafisinin mümkün olmayan bir dayatmaya mahkûm edildiği açıktır.

AKP ve MEB tarafından yaratılan sınav kaosunun sonucunun çocuklarımızda nasıl bir travmaya neden olduğunu 2 Haziran'da yapılan sınav günü okul bahçelerinde, soru kitapçıklarının başında ağlayan yüz binlerce çocuğun gözyaşları ailelerinin öfkesi göstermiştir. MEB'in 'sınavı kaldıracamız' söylemiyle başlayan ve devamında gelen çelişkili açıklamalar, yerleştirme kılavuzunun açıklanmamasıyla öğrencilerin ve velilerin ne ile karşılaşacaklarını bilmedikleri bir liseye geçiş sistemi ortaya çıkmıştır. Sınav yerleştirme kılavuzunun seçim sonrasında, 25 Haziran'a ertelenmesi, öğrenci ve veliler açısından yaratılan kaosun devam edeceğini göstermiştir.

MEB tarafından yapılan açıklamaya göre, 2 Haziran'da sınava giren 1 milyon 200 bin öğrencinin sadece %10'u, yani 126 bin 536 öğrenci, 'nitelikli' olarak tarif edilen 1367 okula yerleşecekken, bu okulların yarısından fazlasının imam hatip ve meslek liselerinden oluşması, MEB'in asıl amacının ne olduğunu açıkça göstermiştir. Velilere açıkça ya çocuklarını imam hatip ya

meslek liselerine göndermeleri ya da doğrudan özel liseleri tercih etmeleri istenmektedir. Sorun sadece 8. sınıf öğrencileri ve velilerinin değil, tüm toplumun sorunudur ve siyasi iktidarın çocuklarımız üzerinden kendi siyasal-ideolojik hedefleri doğrultusunda adımlar atmaktadır.

Eğitimde kademeler arası geçişte öğrencilerin seçme, yetiştirme ve yerleştirme süreçleri iktidarın yeniden düzenleme ihtiyacı hissettiği hiyerarşik toplumsal yapıya uygun olarak hayata geçirilmektedir. Eğitim sistemi toplumdaki sınıfsal farklılıklara göre yeniden düzenlenirken, eğitim üzerinden kimi zaman sınav sistemleri, kimi zaman başka yöntemlerle sürekli beslenen 'bireysel rekabet'in sadece okulda değil, toplumsal yaşamın her alanında işler hale getirilmesi hedeflenmiştir.

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNİN ÜNİVERSİTELER VE AKADEMİYE ETKİLERİ

12 Eylül 1980 askeri darbesinin hemen ardından kurulan YÖK, Türkiye üniversitelerinde eleştirel, muhalif, özgür düşüncenin baskı altına alınmasında ve "makbul akademi" inşasında oldukça önemli bir rol oynamıştır. O günden bugüne izlenen politikalar aracılığıyla da bilim özgürlüğünü ve üniversitelerin kurumsal özerkliğini giderek daha kırılğan hale getirecek istihdam politikaları ve iktidar ilişkileri üniversite yaşamının parçası haline getirilmiştir.

Özellikle AKP'nin 'Her İle Bir Üniversite' projesini 2006 yılında hayata geçirmesinin ardından üniversiteler, siyasi iktidarın sadece kadrolaşma seferberliğinin etkisinde kalmayıp; daha yoğun biçimde otoriter, piyasacı, cinsiyetçi ve muhafazakâr politikaların odağına yerleşmiştir. Bu politikaların sonucunda ise AKP'nin tutum ve kararlarını yerine getirmeyi görev edinen ve bilim insanı olmaktan ziyade hükümet memurluğuna soyunan kişiler, ele geçirdikleri üniversitelerin iktidar ilişkilerini eleştirel ve muhalif görülen akademisyenler üzerinde baskı ve denetim aracı kullanmıştır.

Üniversitelerde özellikle Gezi süreci ve çatışmalı sürecin yeniden tırmanması sonrasında hukuksuz, keyfi ve siyasi amaçlarla açılan disiplin soruşturmalarının sayısı artmış, 'Bu Suça Ortak Olmayacağız' bildirisinin yayınlanmasının ardından ise had safhaya ulaşmıştır. Tüm muhalif kesimlerin yıllardır benimsenen tekçi politikalar doğrultusunda bastırılmasının akademiye en somut yansıması, 11 Ocak 2016 tarihinde Barış İçin Akademisyenler İnisyatifi'nin yayınladığı bildiri sonrasında Cumhurbaşkanından hükümete, YÖK'ten ulusal ve yerel medya organlarına kadar imzacı akademisyenlere yönelik başlatılan saldırı kampanyası olmuştur. İktidar ve devlet savaş politikasının sorunsuz ve kesintisiz devam etmesi için tüm barış taleplerine ve çağrılarına adeta linç gösterisiyle cevap vermiştir. Akademisyenler, üniversitelerdeki odalarına asılan afişlerle, telefonla, notlarla ya da yerel, ulusal medya aracılığıyla açıkça hedef alınmıştır.

15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişiminden sonra yaşanan hukuksuzluklar, üniversitelerdeki bilim özgürlüğünü engelleyen ve akademinin baskı altına alınmasında rol oynayan sürecin devamını oluşturmuştur. 20 Temmuz 2016 tarihi ise kritik bir aşama olmuş, imzacı akademisyenlerin 'kamu görevinden çıkarılması' talebiyle haklarındaki disiplin dosyaları YÖK'e gönderilmiştir. Sendikamızın açtığı dava sonrası, Danıştay 8. Dairesi 2016/1221 Esas Numaralı kararıyla YÖK Yüksek Disiplin Kurulu'nun söz konusu dosyaları görüşmek ve karara bağlamak konusunda yetkisiz olduğu sonucu doğmuş ve üyelerimiz için istenen cezalar sonuçsuz kalmıştır.

OHAL KHK'lerinin özel olarak hedef aldığı kesimlerin başında üniversiteler ve akademisyenler gelmiştir. OHAL KHK'leri ile **5 bin 904** akademisyen, **1408** idari personel olmak üzere toplam **7 bin 312** kişi üniversitelerden ihraç edilmiştir. İhraç edilen akademisyenler arasında **404** 'Barış imzacısı' bulunmaktadır. İktidar, özellikle üniversitelere yönelik KHK ihraçları aracılığıyla sadece dünya çapında tanınan ve alanlarında en iyi bilim insanlarını tasfiye etmekle kalmamakta, akademiye kendi siyasal çizgisinde yeniden inşa etmenin hesaplarını yapmaktadır. 'Barış akademisyenleri'nin KHK'ler üzerinden özel olarak hedef alınması iktidarın barış ve demokrasi düşmanlığını somut olarak göstermiştir.

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yaşanan iki yıllık OHAL süresince üniversiteler ve akademiye yönelik farklı özel uygulamaların hayata geçirildiği görülmüştür. Üniversitelerde zaten kısıtlı olan bilimsel özgürlük, kurumsal özerklik, demokratik işleyiş ve iş güvencesi hedef alan adımlar atılmıştır. Görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavına ilave olarak getirilen mülakat sistemi ile idarenin makbul görmediği, hükümete biat etmeyen kişilerin görevde yükselmesinin önü kesilmiş, 2547 sayılı yasada rektörlere 'geçici görevlendirme' yetkisi veren ve şimdiki kadar idari personele sürgün amaçlı uygulanan 13/b4 maddesi hükümleri akademisyenleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Tıpkı eğitimde olduğu gibi, akademide de sözleşmeli istihdam uygulamaları KHK'ler ile hayata geçirilmiştir. 674 sayılı OHAL KHK'sı ile **13 bin 179** ÖYP'li araştırma görevlisinin kadrosu değiştirilmiş ve kadroları yıllık sözleşmeli istihdam biçimi olan 50/d'ye dönüştürülmüştür. ÖYP'lilerin özlük ve sosyal haklarının gasp edilmesi anlamına gelen bu düzenlemenin amacı, 13 bin 179 araştırma görevlisinden rektörlerin 'makbul' görmediği kişileri bir talimatla işten atabilmenin önünü açmaktır. Halbuki ÖYP'liler, 50/d'den daha güvenceli olduğu için bu program kapsamında istihdam edilmek istemiş, yüz binlerce TL'lik senetlerin altına imza atmış, yeni kurulan üniversitelere gitmeyi kabul etmiştir. Yapılan bu düzenleme ile binlerce ÖYP'li, bizzat hükümet tarafından kandırılmış ve gelecekleri üniversite yönetimlerinin iki dudağının arasına terk edilmiştir. Kaldı ki YÖK Başkanı Yekta Saraç ve AKP Eğitim Komisyonu sözcüsü Ertan Aydın, bu düzenlemenin darbe girişimiyle alakası olmadığını, zaten üniversitelerde 50/d istihdamının yaygınlaşması gerektiğini ifade ederek, asıl amaçlarının akademideki güvencesizliği yaygınlaştırmak olduğunu da kabul etmişlerdir.

OHAL sürecinde üniversitelere yönelik en ciddi darbelerden birisi de rektörlük seçimlerinin kaldırılarak yerine doğrudan atama sisteminin getirilmesidir. Rektörlük seçimleri, 29 Ekim 2016 tarihinde yayınlanan 676 sayılı KHK ile kaldırılmış, bu sistemin yerine rektörlerin doğrudan cumhurbaşkanı tarafından atanması uygulaması getirilmiştir. Yapılan bu düzenleme ile hükümet, üniversiteleri yeni sistemine uygun biçimde yapılandırmış, üniversite bileşenlerinin iradesini yok sayarak 'milli irade' adı altında üniversiteleri tamamen Saray'a bağlamıştır.

OHAL sürecinde üniversiteler, YÖK'ün bir talimatıyla istifa eden dekanların, valilik ve emniyet birimlerinin talimatlarını emir telakki ederek ihraç listeleri hazırlayan rektörlerin ve muhbirlik yaparak ikbal peşinde koşanların cirit attığı kurumlar haline getirilmiştir. Üniversitelerde liyakat ve akademik yeterliliğin yerini yozlaşmış ilişkiler ve itaat kültürü alırken, eğitim ve bilim özgürlüğünün tamamen ortadan kaldırıldığı, üniversitelerin adeta birer 'devlet dairesi' haline getirildiği yeni bir sürece girilmiştir.

AKP'nin yükseköğretime yönelik yıkıcı müdahalelerinden birisi de, ülkenin köklü üniversitelerini bölerek yeniden düzenleme uygulaması olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle son 16 yıl içinde hayata geçirilen politikalarla yükseköğretimin niteliği ciddi darbeler almıştır. Özellikle köklü üniversitelerde akademik özgürlükleri ortadan kaldıran, ihraç ya da işten atma politikalarıyla bu üniversiteleri çölleştiren uygulamaların arttığı bir dönemde üniversitelerin bütün itiraz ve kitlesel karşı çıkışlara rağmen bölünerek yeni üniversitelerin kurulması dikkat çekicidir.

Türkiye'nin köklü üniversitelerinin tarihsellikleri içerisinde oluşturduğu birikimi yok sayarak, bu kurumların tarihine ve akademik geleneklerine açıkça saldıranların asıl hedefi yükseköğretim alanında niteliği artırmak değil, ülkede olduğu gibi, üniversitelerde de 'patronun kim olduğunu' herkese göstermektir.

Eğitim Sen, eğitim sisteminin bütün kademelerinde olduğu gibi, üniversitelerimizin de uzun süredir büyük bir yıkımla karşı karşıya olduğunu vurgulamaktadır. Şüphesiz bu durumun temel nedeni siyasi iktidarın siyasal hedefleri ve tercihleridir. Ancak söz konusu tercihlerin ülkeyi ve üniversiteleri daha fazla belirsizliğe ve yıkıma sürüklediği açıktır.

Sonuç

20 Temmuz 2016'da ilan edilen OHAL sürecinde iki yıl geride kalmıştır. OHAL'i hukuksuz uygulamalarına kalkan yapan siyasi iktidar, hiçbir hukuki kaygı ya da engel tanımadan peş peşe çıkardığı KHK'ler ile hiçbir hukuk kuralı, yasa ya da sınırlama dikkate almamıştır. OHAL süresince emekçilerin en temel hakları ve güvencelerine göz dikenler, emek, demokrasi, barış ve adalet taleplerini yayınladığı ihraç kararnamelele ile boğmaya çalışmışlardır.

Hukukun en temel ilkelerini yok sayan, keyfi ihraçlarla yüz binlerce insanı fiilen cezalandıran, kendisi gibi düşünmeyen herkesi 'hain', 'düşman' ya da 'terörist' olarak görüp hedef gösterenlerin benzer örneklerini ancak faşist rejimlerde görebileceğimiz düzenlemelere imza atmaları bizler açısından hiç şaşırtıcı değildir.

OHAL döneminde bugüne kadar çıkarılan KHK'lerle 135 bini aşkın kişi fişleme, kişisel iftira ve suçlamalar, müdür/kurum kanaati, sosyal medya paylaşımları, sosyal çevre soruşturması, sendika üyeliği, banka hesabı vb gibi hukuken asla suç olmaması gereken gerekçelerle kamudan ihraç edilmiş, hukukun temel ilkeleri ayaklar altına alınmıştır. İhraç kararlarının alınma ve uygulanması sürecinde devlet memurlarının görevine son verilirken gerekli olan hukuki şartların hiçbirine uyulmaması, yaşanan ihraçların tamamen idari ve siyasi tasarruflar üzerinden yapıldığının kanıtı olmuştur. Kamudan idari ve siyasi tasarruflar sonucunda ihraç edilenlere yönelik olarak sürdürülen haksız ve hukuksuz uygulamalar, ihraç edilenler açık bir 'yargısız infaz' yaşandığını göstermiştir.

Bugüne kadar haklarında soruşturma yürütülen ve savcılıklar tarafından takipsizlik kararı verilen, aralarında Eğitim Sen üyelerinde bulunduğu, binlerce eğitim emekçisinin görevlerine geri dönmeleri önünde herhangi bir yasal engel olmamasına rağmen, hukuksuz bir şekilde görevlerine başlatılmamaktadır. OHAL sürecinde kendilerine herhangi bir suçlama yöneltilmeyen ve neden kamudan ihraç edildiklerini bilmeyen Eğitim Sen üyeleri, Cumhuriyet savcılıklarına bir dilekçe ile başvurarak *"Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum ve gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu"* iddiası üzerinden ilgili savcılıklarca yürütülen veya sonuçlanan herhangi bir soruşturmanın olup olmadığı konusunda kendilerine bilgi verilmesi talep etmiştir. İlgili makamlara dilekçe ile başvuran Eğitim Sen üyeleri hakkında, ihraçlara neden olan suçlamalarla ilgili herhangi bir soruşturmanın olmadığı ortaya çıkmış, fakat gerekli adımların atılmaması yaşanan hukuksuzluğu daha da pekiştirmiş, mağduriyetleri ağırlaştırmıştır.

Eğitim Sen olarak talebimiz, iki yıldır süren OHAL sürecinde yaşanan bütün hukuksuzlukların sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılması, hukuksuz KHK'lerin derhal iptal edilmesidir. Haklarında herhangi bir yargı kararı bulunmayan, hukuken suç olmayan gerekçelerle ihraç edilen kamu görevlileri bütün haklarıyla birlikte derhal görevlerine iade edilmesi sağlanmalıdır.